

Epopeja narodowa

Pan Tadeusz Adama Mickiewicza

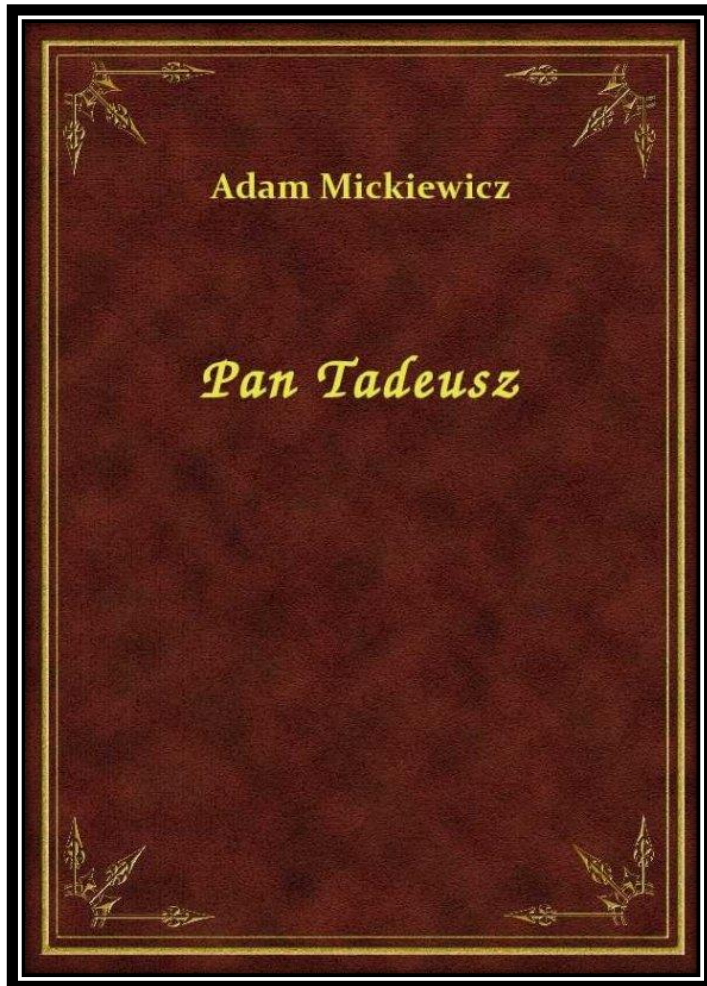
Pan Tadeusz jako epepeja (epos)

- utwór rozpoczyna się **Inwokacją**, źródłem natchnienia poety są wspomnienia o dalekiej, umiłowanej ojczyźnie,
- ukazywał **szeroki obraz życia społeczeństwa** (Polska szlachecka w jej schyłkowym kształcie);
- Bohaterowie przedstawieni **na tle ważnych wydarzeń historycznych** (były to przygotowania Napoleona do wojny z Rosją w 1812 r. i związane z tym nadzieje Polaków na wyzwolenie ojczyzny)., **w momencie przełomowym dla narodu**
- **elementy historyczne i realizm przedstawianych zdarzeń**: bohaterowie charakterystyczni dla swojej epoki (strój, styl życia, sposób mówienia);
- **odzwierciedlenie obyczajowości epoki**: zwyczaje, obyczaje, obrzędy, życie towarzyskie, uczyty, poszanowanie tradycji, silna więź z ojczyzną – rozlewność epicka, realizm szczegółów;
- **sceny batalistyczne** – zajazd i bitwa z Moskalami;
- występuje **narrator autorski „wszechwiedzący i wszechobecny”**. Wypowiada się w trzeciej osobie i nie należy do świata przedstawionego. Interpretuje i ocenia wydarzenia,
- narrator kilka razy utożsamia się z autorem i wypowiada się wtedy w pierwszej osobie. Ma to miejsce w „Inwokacji” i „Epilogu” oraz w kilku dygresjach lirycznych np. ks. XII „Ja ciebie dotąd widzę, piękna maro senna! Urodzony w niewoli , okuty w powiciu.”
- retardacja (wprowadzenie opisu, który opóźnia akcję i nic nie wnosi);
- **bohater jednostkowy**, którego losy wiążą się z losami narodu (ksiądz Robak i jego działalność)
- **bohater zbiorowy: szlachta**
- **wielowątkowość dzieła**: wątki główne (spór o zamek, problem walki narodowowyzwoleńczej, dzieje wybitnej jednostki - Jacka Soplicy) i poboczne (spór Asesora z Rejentem, i in.)
- **styl podniosły**, patetyczny, adekwatny do podjętego tematu; artyzm utworu; bogactwo środków stylistycznych w sposobie obrazowania: liczne epitety, porównania homeryckie, metafory, onomatopeje;

Przykład **porównania homeryckiego** z ks. V w.752-765:

Jako wilk obskoczony znieacka przy ścierwie
Rzuca się oślep w zgraję, co mu ucztę przerwie,
Już goni, ma ją szarpać, wtem śród psiego wrzasku
Trzasło ciche półkorcze... wilk zna je po trzasku,
Śledzi okiem, postrzega, że z tyłu za charty
Myśliwiec wpół schylony, na kolanie wsparty,
Rurą ku niemu wije i już cyngla tyka;
Wilk uszy spuszcza, ogon podtuliwszy zmyka,
Psiarnia z tryumfującym rzuca się hałasem
I skubie go po kudłach, zwierz zwraca się czasem,
Spojrzy, kłapnie paszczką, i białych kłów zgrzytem
Ledwie pogrozi, psiarnia pierzcha ze skowytem:
Tak i Gerwazy z groźną cofał się postawą,
Wstrzymując napastników oczyma i ławą,

Epopeja narodowa

- *akcja rozgrywa się w ważnym momencie z historii Polski;*
- *utwór ukazuje polskie społeczeństwo, jego warstwy (magnaci, szlachta, chłopci);*
- *oddaje obyczajowość początków XIX w.;*
- *nawiązuje do istotnych wydarzeń historycznych;*
- *jest mistrzowsko napisany piękną polszczyzną (wartość estetyczna);*
- *odwołuje się do ważnych uniwersalnych wartości, kształtuje postawy patriotyczne.*

Opinie poetów i pisarzy na temat *Pana Tadeusza*

- Zygmunt Krasiński Niech Papa przeczyta co prędzej „Pana Tadeusza” Mickiewicza. To jedyne dzieło w swoim rodzaju – lepsze od „Monachomachii”, komiczne, pełne życia narodowego polskiego, dzieło polskie całą gębą, narodowe, wiejskie, szlacheckie – „Don Kiszot” polski – dowód nieodbyty wielkiego geniuszu. Wszystko tam się znajdzie: wady i zalety Polski, natura polska, uczucia nasze wzniósłe i śmieszności bez liku – rewolucje nasze, sejmiki, szlachta stara i młode generacje, jakobiny i doktrynery – wszystko, wszystko z taką prawdą oddane, z taką prostotą, że aż strach bierze. *List do ojca (1834)*
- *Cyprian Norwid Zapewne, że poemat ów arcynarodowy, w którym jedzą, piją, grzyby zbierają i czekają, aż Francuzi przyjdą zrobić im Ojczyznę... zapewne, że to jest arcydzieło: a mianowicie też przez sztukę i wyższe pejzaże od najczarowniejszych płócien Ruisdaela! List do Józefa Ignacego Kraszewskiego (1866)*
- *Julian Przyboś Nierzeczywistym, baśniowym wydawało mi się wszystko w tym poemacie: ludzie i przyroda, zdarzenia i rzeczy. Jedyne dworek Soplicowski mogłem łatwo umiejscowić na ziemi, obok wielu widzianych dworów w okolicy. Ale Gerwazy, w Półkozicach i ze Scyzorykiem, Kropiciel, Brzytewka, nawet Sędzia, w kontuszu i pasie słuckim, byli nie z tego świata. Nie widzialne nigdy akcesoria zanikłego świata odsuwały w bajeczne czasy najpospolitsze sceny. [...] Mówi się o realistycznym stylu poety, lecz jak swoisty jest ten realizm! Poeta określił bohaterów tyłu ostrymi rysami charakterystycznymi, że postaci przechylają się albo ku karykaturze, albo ku legendarnej niezwykłości. Dla ukazania całej ozdoby przyrody ojczystej gromadzi w krajobrazie kwiaty kwitnące w różnych porach roku – maki kwitną w „Panu Tadeuszu” w porze koszenia otawy. Zagęszcza i wyjaskrawia barwy, przerysowuje kontury nie tylko dla dobitności, ale przede wszystkim po to, by uniezwyklic kraj wspomnień, przenieść go w świat poezji, pojętej jako „wieść gminna”, baśń. „Czytając Mickiewicza” (1950)*
- *Czesław Miłosz I to właśnie najbardziej ciekawi mnie w „Panu Tadeuszu”: pogodna aprobata istnienia, jakby wszystkie rzeczy, dlatego tylko, że zostały obdarzone bytem, były dobre. W ciągu ponad stu pięćdziesięciu lat, jakie upłynęły od jego napisania, przyzwyczailiśmy się do literatury idącej w dokładnie przeciwnym kierunku, eksplorującej różne odmiany zła i cierpienia, czemu nie należy się dziwić, skoro gwałtowne przemiany europejskich społeczeństw i erozja wiary w ład metafizyczny nie sprzyjały pojmowaniu świata jako harmonii. Przedmowa do francuskiego wydania „Pana Tadeusza” w tłumaczeniu Roberta Bourgeois (1992) (materiały ze strony: <http://www.tygodnik.com.pl/kontrapunkt/37/o-panu-tadeuszu.html>; dostęp 25.07.2017 r.)*

Pan Tadeusz

w Leksykonie lektur szkolnych

Pan Tadeusz, czyli ostatni zajazd na Litwie. Historia szlachecka z roku 1811 i 1812 we dwunastu księgach wierszem, epopeja narodowa, idylla wiejska, stanowi sumę i praktycznie (z niewielkimi odstępstwami) zamknięcie twórczości poetyckiej Mickiewicza. Poeta kreuje świat idylliczny, krainę szczęśliwości, Soplicowo, które czyni „centrum polszczyzny”, miejscem, gdzie tradycja wiąże się z myślą o przyszłości. Ukazuje nieśpieszny rytm natury, wyznaczający prace gospodarskie, piękno krajobrazu, barwy, zapachy, dźwięki tej ziemi. W ten zdawałoby się niewzruszony świat trwałych wartości i niezmiennych od wieków porządków wkrada się z jednej strony niezabliźniony konflikt między Soplicami a Horeszkami, prowadzący do ostatniego zajazdu na Litwie, a także odgłosy wielkiej polityki, postacie historyczne i nadzieje obudzone kampanią napoleońską przeciw Rosji wiosną 1812 r. (...) Piękna baśń Mickiewicza miała stanowić antidotum na podzielone i zwaśnione środowisko emigracji, któremu poeta ofiarowywał dzieło – narodową pamiątkę, mającą kiedyś zbłądzić pod strzechy.